

¹Національний університет водного господарства та природокористування
¹Відокремлений структурний підрозділ «Рівненський фаховий коледж Національного університету біоресурсів і природокористування України»

КОМПЕНСАЦІЯ ФАКТИЧНИХ ВИТРАТ ЗА ОБЛАШТУВАННЯ РОБОЧИХ МІСЦЬ ПРАЦЕВЛАШТОВАНИХ ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ В ОБЛІКУ

Статтю присвячено дослідженню комплексної проблеми соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні в контексті їх працевлаштування. Досліджено значення основних термінів, що вживаються в законодавстві стосовно зазначеної проблеми. Систематизовано складові механізми надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю. Висвітлено особливості відображення такої компенсації в обліку. Обґрунтовано визнання доходом суми компенсації фактичних витрат на допоміжні засоби, придбані підприємством для облаштування робочих місць працівників з інвалідністю, впродовж періоду корисного використання відповідних об'єктів.

Ключові слова: облік компенсації фактичних витрат за облаштування робочого місця; цільове фінансування; особи з інвалідністю; роботодавець; облаштування робочого місця.

Постановка проблеми. Воєнні реалії вносять негативні зміни в динаміку кількості осіб з обмеженими можливостями, тому наразі важливою є розробка урядових програм підтримки таких осіб у працевлаштуванні, що надасть їм можливість повернутися до активної зайнятості та соціалізуватися.

Одним із напрямів такої підтримки є нещодавно запропонована урядом послуга у сфері зайнятості, яка передбачає надання роботодавцям компенсації фактичних витрат на допоміжні засоби, які підприємства закупають, щоб облаштовувати робочі місця для новоприйнятих працівників з інвалідністю. В процесі практичної реалізації зазначеної програми актуальними є питання як її правового забезпечення, так і об'єктивного відображення в обліку господарських операцій, пов'язаних із отриманням такої компенсації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми соціального захисту і працевлаштування інвалідів в Україні залишаються гострими, що змушує вітчизняних вчених активно шукати шляхи їх розв'язання. Теоретичним та практичним проблемам розширення можливостей щодо працевлаштування осіб з інвалідністю та фінансування компенсацій різного характеру присвячені праці багатьох вітчизняних науковців та практиків, а саме: О. Бражко, О. Лесько, М. Мельнікова, Г. Міщук, В. Скаковської, Г. Юрчик та ін. Проблеми відображення різних форм державної підтримки в обліку досліджували Л. Гуцаленко, В. Жук, О. Коноплицька, С. Лістрова, Ю. Зима та ін. Проте, зважаючи на постійні зміни в законодавстві, виникає необхідність в систематичному дослідженні зазначеної проблематики. Відтак потребують нових розвідок в правовому та обліковому аспектах питання соціальної підтримки осіб з інвалідністю у сфері зайнятості.

Метою статті є узагальнення та систематизація порядку надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю та особливостей відображення її в обліку.

Виклад основного матеріалу. В Україні на сьогодні налічується 3 мільйони людей з інвалідністю. За час війни їх кількість збільшилася приблизно на 300 тисяч [1]. Безперечно, особи з обмеженими можливостями мають рівні права на працю та заробіток. Щоб дозволити їм досягти максимальної незалежності, необхідно сприяти працевлаштуванню осіб з інвалідністю та забезпечити їм адаптацію та розумне пристосування у роботі.

У цьому контексті надзвичайно важливою є державна підтримка суб'єктів господарювання, що полягає у сприянні правам і розвитку людей з обмеженими можливостями. Так, постановою КМУ від 22 серпня 2023 р. № 893 встановлено, що до переліку (видів) соціальних послуг у сфері зайнятості належить надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю (далі – компенсація). Цим же нормативним документом затверджено порядок, який визначає умови та механізм виплати роботодавцям зазначеної компенсації, а також її строки та розмір (далі – Порядок № 893) [2].

Таким чином, роботодавець, який працевлаштував особу з інвалідністю та підготував для неї робоче місце, має можливість отримати компенсацію фактичних витрат на облаштування такого місця. Зазначимо, що дія Порядку № 893 поширюється лише на тих

роботодавців, які працевлаштували особу з інвалідністю I або II групи, яка є застрахованою особою (далі – особа з інвалідністю), починаючи з дня набрання чинності зазначеного документу, тобто з 29 серпня 2023 р.

Насамперед розглянемо правові аспекти предмету дослідження, оскільки юридичні норми мають безпосередній вплив на відображення господарських операцій в обліку суб'єктів господарювання.

У таблиці наведено значення основних термінів, що вживаються у Порядку № 893. При цьому терміни «роботодавець», «особа з інвалідністю», «робоче місце» та «розумне пристосування» вживаються у значеннях, наведених в Податковому кодексі України від 02.12.2010 № 2755-VI [3], в Законі України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні» від 21.03.1991 № 875-XII [4], в Законі України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 № 5067-VI [5] та в Конвенції про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 № 995_g71 відповідно [6].

Таблиця

Значення основних термінів, що вживаються
у Порядку № 893

№ з/п	Термін	Значення терміну	Джерело
1.	Компенсація фактичних витрат за облаштування робочого місця	Відшкодування роботодавцю фактичних витрат за облаштування робочого місця працевлаштованої особи з інвалідністю у розмірі не вище граничного розміру компенсації, встановленого Порядком № 893	пункт 2 Порядку № 893
2.	Облаштування робочого місця	Комплекс заходів та засобів, вжитих роботодавцем для адаптації та розумного пристосування робочого місця працевлаштованої особи з інвалідністю згідно з документом, в якому визначена така рекомендація, з урахуванням потреби такої особи	пункт 2 Порядку № 893

продовження таблиці

3.	Роботодавець	Юридична особа (її філія, відділення, інший відокремлений підрозділ чи її представництво) або самозайнята особа, яка використовує найману працю фізичних осіб на підставі укладених трудових договорів (контрактів) та несе обов'язки із сплати їм заробітної плати, а також нарахування, утримання та сплати податку на доходи фізичних осіб до бюджету, нарахувань на фонд оплати праці, інші обов'язки, передбачені законами	підпункт 14.1.222 пункту 14.1 статті 14 ПКУ
4.	Особа з інвалідністю	Особа зі стійким розладом функцій організму, що при взаємодії із зовнішнім середовищем може призводити до обмеження її життєдіяльності, внаслідок чого держава зобов'язана створити умови для реалізації нею прав нарівні з іншими громадянами та забезпечити їй соціальний захист	стаття 2 Закону № 875-XII
5.	Робоче місце	Місце (приміщення), на якому працівник постійно чи тимчасово перебуває в процесі трудової діяльності і яке визначене, зокрема на підставі трудового договору (контракту)	пункт 20 частини першої статті 1 Закону № 5067-VI
6.	Розумне пристосування	Означає внесення, коли це потрібно в конкретному випадку, необхідних і підходящих модифікацій і коректив, що не становлять непропорційного чи невинуватого тягаря, для цілей забезпечення реалізації або здійснення особами з інвалідністю нарівні з іншими всіх прав людини й основоположних свобод	стаття 2 Конвенції № 995_g71

Джерело: розроблено авторами на підставі [2–6]

Компенсація витрат роботодавцеві надається регіональним центром зайнятості у розмірі фактичних витрат за облаштування робочого місця працевлаштованої особи з інвалідністю, але не вище граничного розміру:

- п'ятнадцяти розмірів мінімальної заробітної – для осіб з інвалідністю I групи;

- десяти розмірів мінімальної заробітної плати – для осіб з інвалідністю II групи.

При цьому у розрахунок береться розмір мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня календарного року, в якому приймається рішення про надання компенсації. Таким чином, у 2023 р. розмір компенсації не перевищує 100500 грн та 67000 грн для осіб з інвалідністю I та II групи відповідно.

Додаток 1 до Порядку № 893 містить вичерпний перелік допоміжних засобів (більш ніж 200 позицій) для облаштування робочого місця працевлаштованої особи з інвалідністю, витрати на придбання яких компенсуються роботодавцю. Серед них:

- меблі та фурнітура для робочих місць;

- допоміжні засоби для фіксації, дістанання і захоплення предметів на робочих місцях;

- машини для виробництва і оброблення комерційних товарів;

- допоміжні засоби для захисту здоров'я і безпеки на робочих місцях;

- допоміжні засоби для діяльності та участі, пов'язаних із особистими мобільністю і пересуванням;

- допоміжні засоби для регулювання висоти меблів;

- поручні та бруси;

- допоміжні засоби, які записують, відтворюють та відображають звукову і візуальну інформацію;

- допоміжні засоби для дистанційного керування;

- допоміжні засоби для телефонування та телематичного зв'язку;

- допоміжні засоби, які записують, відтворюють та відображають звукову і візуальну інформацію;

- офісне програмне забезпечення і промислове програмне забезпечення тощо.

На рисунку представлено послідовність отримання компенсації роботодавцем.

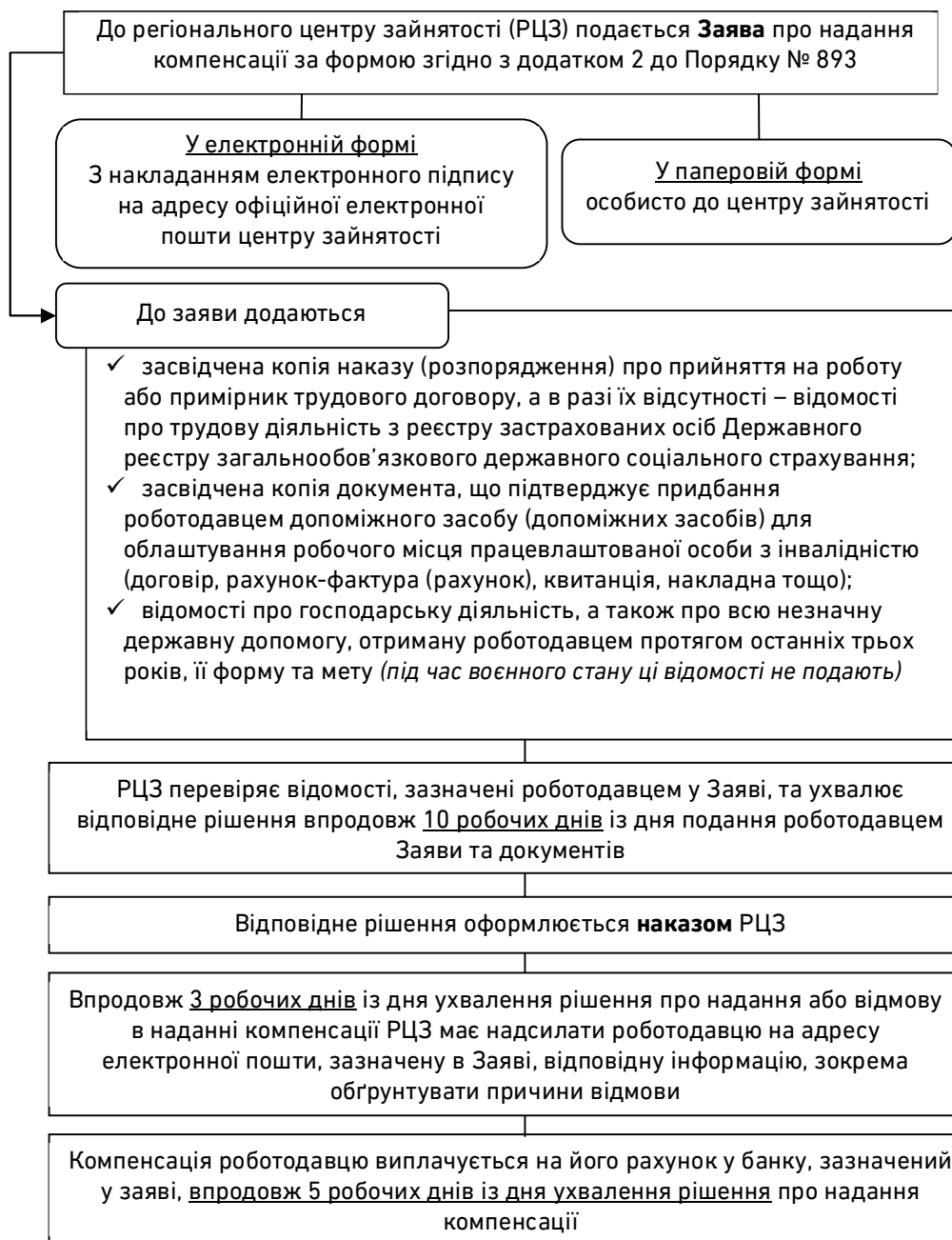

Рисунок. Алгоритм отримання роботодавцями компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю
Джерело: узагальнено авторами за даними [2]

Водночас за певних обставин роботодавцю можуть відмовити в наданні компенсації. Відповідно пункту 7 Порядку № 893, компенсація не надається з таких підстав:

- роботодавець має податковий борг;
- роботодавець має заборгованість із виплати заробітної плати;
- особа з інвалідністю станом на дату її працевлаштування на умовах Порядку № 893 не була застрахованою особою;
- подання роботодавцем неповного пакета документів, передбачених Порядком № 893;
- відсутність коштів на фінансування компенсації, передбачених на такі цілі в бюджеті Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, протягом строку розгляду рішення про надання або відмову в наданні компенсації тощо.

Продовжуючи дослідження, розглянемо, як на практиці слід відображати в бухгалтерському обліку суми компенсації фактичних витрат на облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю.

Документування операцій із придбання роботодавцем допоміжних засобів для облаштування робочого місця працевлаштованої особи з інвалідністю здійснюється у загальному порядку на підставі договорів, рахунків-фактур, рахунків, накладних, квитанцій та ін. Сума одержаної компенсації від РЦЗ відображається у банківській виписці. Нарахування компенсації та визнання її доходом підтверджують бухгалтерською довідкою, яка повинна містити всі обов'язкові реквізити первинних документів, відповідно до частини 2 статті 9 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996-XIV [7].

Оскільки компенсація має цільовий характер, то для її обліку варто застосовувати субрахунок 482 «Кошти з бюджету та державних цільових фондів».

Як зазначається у п. 16 НП(С)БО 15 «Дохід» «цільове фінансування не визнається доходом доти, поки не існує підтвердження того, що воно буде отримане та підприємство виконає умови щодо такого фінансування» [8]. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що спочатку необхідно отримати рішення від РЦЗ про надання компенсації. Зауважимо, що у суму витрат на придбання допоміжних засобів включається і сума ПДВ, що відображена в договорах, рахунках, накладних тощо [9].

Витрати на придбання основних засобів (інших необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів тощо) для

облаштування робочого місця фактично компенсують за кошти цільового фінансування, які варто визнати дебіторською заборгованістю та одночасно доходом. Такі дії підтверджує п. 19 НП(С)БО 15 «Дохід», де зазначено, що «цільове фінансування для компенсації витрат (збитків), яких зазнало підприємство, та фінансування для надання підтримки підприємству без установаження умов його витрачання на виконання у майбутньому певних заходів визнаються дебіторською заборгованістю з одночасним визнанням доходу» [8]. У подальшому «цільове фінансування капітальних інвестицій визнається доходом впродовж періоду корисного використання відповідних об'єктів інвестування (основних засобів, нематеріальних активів тощо) пропорційно сумі нарахованої амортизації цих об'єктів» [8].

Виходячи з цього, сума коштів, наданих як компенсація, визнається доходом роботодавця не одразу після надходження її на поточний рахунок, а систематично розподіляється впродовж строку експлуатації певного допоміжного засобу, витрати із придбання якого відшкодовуються державою.

Отже, спочатку сума компенсації відображається за дебетом 482 «Кошти з бюджету та державних цільових фондів» в кореспонденції з кредитом 69 «Доходи майбутніх періодів». Згодом, пропорційно до нарахованої амортизації, здійснюється списання з рахунка 69 з відображенням у складі доходів звітного періоду (кредит 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів»).

Висновки. Отже, надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю покликане сприяти зайнятості таких осіб та є інструментом, здатним забезпечити узгодження інтересів роботодавців і найманих працівників з обмеженими фізичними можливостями. У 2023 р. розмір компенсації є досить суттєвим, проте не перевищує 100500 грн для осіб з інвалідністю I групи та 67000 грн для осіб з інвалідністю II групи.

Оскільки кошти, спрямовані на компенсацію фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю мають цільову спрямованість, то за своєю економічною сутністю вони є цільовим фінансуванням. Тому для відображення на рахунках бухгалтерського обліку такої компенсації слід керуватися методологічними основами обліку цільового фінансування, наведеними в пунктах 16, 18 та 19 П(С)БО 15 «Дохід». Сума компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю визнається доходом впродовж

періоду корисного використання відповідного допоміжного засобу пропорційно до суми нарахованої амортизації такого об'єкта.

1. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. URL: <https://minre.gov.ua/2023/09/22/v-ukrayini-nalichuyetsya-3-miljony-lyudej-z-invalidnistyu/>. (дата звернення: 05.09.2023).
2. Деякі питання надання роботодавцям компенсації фактичних витрат за облаштування робочих місць працевлаштованих осіб з інвалідністю : Постанова КМУ за № 893 від 22 серпня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 03.09.2023).
3. Податковий кодекс України : Закон України зі змінами і доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>. (дата звернення: 05.09.2023).
4. Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні : Закон України. Документ 875-XII. Редакція від 21.07.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>. (дата звернення: 05.09.2023).
5. Про зайнятість населення : Закон України. Документ 5067-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>. (дата звернення: 04.09.2023).
6. Конвенція про права осіб з інвалідністю : Міжнародний документ № 995_g71. Редакція від 19.06.2023 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#n40. (дата звернення: 05.09.2023).
7. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України № 996-XIV від 16.07.1999 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 05.09.2023).
8. Про затвердження Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» : наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.1999 р. Редакція від 03.11.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>. (дата звернення: 05.09.2023).
9. Світлана Лістрова. Компенсація витрат на облаштування робочих місць для осіб з інвалідністю. Головбух. № 33. Вересень 2023 р. URL: <https://egolovbuh.expertus.com.ua/10009611> (дата звернення: 05.09.2023).

REFERENCES:

1. Ministerstvo z pytan' reintehratsiyi tymchasovo okupovanykh terytoriy Ukrayiny. URL: <https://minre.gov.ua/2023/09/22/v-ukrayini-nalichuyetsya-3-miljony-lyudej-z-invalidnistyu/>. (data zvernennya: 05.09.2023).
2. Deyaki pytannya nadannya robotodavtsyam kompensatsiyi faktychnykh vytrat za oblashtuvannya robochykh mist' pratsevlashtovanykh osib z invalidnistyu : Postanova KМУ za № 893 vid 22 serpnya 2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/893-2023-%D0%BF#Text> (data zvernennya: 03.09.2023).
3. Podatkovyy kodeks Ukrayiny : Zakon Ukrayiny zi zminamy i dopovnennnyamy. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/>. (data zvernennya: 05.09.2023).
4. Pro osnovy sotsial'noyi zakhyshchenosti osib z invalidnistyu v Ukrayini : Zakon Ukrayiny. Dokument 875-XII. Redaktsiya vid 21.07.2023 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12#Text>. (data zvernennya: 05.09.2023).
5. Pro zaynyatist' naselennya : Zakon Ukrayiny. Dokument 5067-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>. (data zvernennya: 04.09.2023).
6. Konventsiya pro prava osib z invalidnistyu : Mizhnarodnyy dokument №995_g71. Redaktsiya vid 19.06.2023 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#n40. (data zvernennya: 05.09.2023).
7. Pro bukhhalters'kyu oblik ta finansovu zvitnist' v Ukrayini : Zakon Ukrayiny № 996-XIV vid 16.07.1999 r. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (data zvernennya: 05.09.2023).
8. Pro zatverdzhennya Natsional'ne polozhennya (standart) bukhhalters'koho obliku 15 «Dokhid» : nakaz Ministerstva finansiv Ukrainy №290 vid 29.11.99 r. Redaktsiya vid 03.11.2020 r. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>. (data zvernennya: 05.09.2023). **9.** Svitlana Listrova. Kompensatsiya vytrat na oblashtuvannya robochykh mist' dlya osib z invalidnistyu. Holovbukh. № 33. Veresen' 2023 r. URL: <https://egolovbuh.expertus.com.ua/10009611> (data zvernennya: 05.09.2023).

Bondarieva T. H. [1: ORCID ID: 0000-0002-7384-6475],

Candidate in Economics (Ph.D.), Associate Professor

Nemkovych O. B. [1: ORCID ID: 0009-0003-2371-249X],

Candidate in Economics (Ph.D.), Lecturer Methodist

¹*National University of Water and Environmental Engineering, Rivne*

¹*Rivne College of National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Rivne*

COMPENSATION OF ACTUAL COSTS FOR EQUIPMENT OF WORKPLACES FOR EMPLOYED PERSONS WITH DISABILITIES: LEGAL ASPECT AND DISPLAY IN ACCOUNTING

The article is devoted to the study of the complex problem of social security of persons with disabilities in Ukraine in the context of their employment. The meaning of the main terms used in the legislation in relation to the specified problem was studied. The components of the mechanism for compensating employers for the actual costs of adapting workplaces for employed persons with disabilities are systematized. The terms and mechanism of payment of the specified compensation to employers, as well as its terms and amount, have been disclosed. A list of basic aids for arranging the workplace of an employed person with a disability, the costs of which are compensated to the employer, is provided. An algorithm has been developed for employers to receive compensation for the actual costs of arranging workplaces for employed persons with disabilities. Certain circumstances under which employers may be denied compensation are identified.

The article examines the procedure for displaying in accounting the amounts of compensation for the actual costs of arranging workplaces for employed persons with disabilities. It specifies the primary documents that serve as the basis for transactions involving the purchase of aids for workplace adaptation by the employer. A sub-account is defined for accounting for compensation, which has a targeted nature, and the features of displaying such compensation on accounts in the accounting system are highlighted. It is justified to recognize as income the amount of compensation for the actual costs of auxiliary equipment purchased by the enterprise for

arranging the workplaces of employees with disabilities during the period of useful use of the relevant facilities.

Keywords: accounting for compensation of actual costs for arranging the workplace; targeted financing; persons with disabilities; employer; arrangement of the workplace.

Отримано: 07 вересня 2023 року
Прорецензовано: 12 вересня 2023 року
Прийнято до друку: 29 вересня 2023 року